

Анотації

Голудець Г. Н. История кафедры истории и этнографии Украины ОНПУ в конференциях.

В статье дается краткий обзор научных конференций, которые были организованы руководством кафедры истории и этнографии Украины ОНПУ. Особое внимание уделено рассмотрению всеукраинских конференций «Интеллигенция и власть» и «Народный Рух Украины».

Goludets G. N. The activities of the department of History and Ethnography of Ukraine at ONPU conferences.

The article gives a brief overview of Ukrainian and national conferences organized by the leadership of the department of History and Ethnography of Ukraine of ONPU. Particular attention is paid to the All-Ukrainian conference «Intellectuals and Authority» and «NRU».

Г. І. Гончарук

НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ НА КАФЕДРІ ІСТОРІЇ ТА ЕТНОГРАФІЇ УКРАЇНИ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Ключові слова: кафедра, наукова діяльність.

Ключевые слова: кафедра, научная деятельность.

Key words: chair, science, Odessa National Polytechnic University.

Аксиомою є те, що колектив кафедри у вищому навчальному закладі приречений на дослідницький пошук. Тільки органічне поєднання навчальної та дослідницької роботи, з одного боку, є фактором творчого розвитку самого навчального процесу, з іншого, забезпечує професійний ріст викладачів та використання, точніше, застосування дослідницького потенціалу вчених кафедри, результати пошуків яких мають безмежний вплив на різні галузі господарства, культури, науки за межами свого робочого місця.

Актуальність проблеми визначається значною різницею наукових досягнень різних, навіть однойменних структур, порівняно з такими кафедрами в інших вузах. Тому вивчення і власного досвіду, і досвіду інших колективів не може не сприяти покращенню результатів наукових пошуків.

Дослідження пошукової роботи кафедри історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету раніше здійснювалось [1, с. 153–165]. Це було п'ять років тому. Але наука не стоїть на місці взагалі, і на нашій кафедрі, зокрема.

У роки незалежності України, коли вибір тем перестав контролюватися, точніше, диктуватися з Києва, як це було за радянських часів, колектив вів і продовжує вести три напрямки досліджень: загальна кафедральна наукова тема: «Політичні партії та громадські організації: історія та сучасність» (кожних три роки вищі інстанції чомусь вимагають змінювати тему, або хоч би редакцію, незалежно від того, чи вона завершена, чи ні); починаючи з 1995 року і кожні три роки поспіль аж до 2012 року, колектив кафедри працював за планом Міністерства освіти і науки України у результаті перемог на конкурсах за так званою держбюджетною темою під загальною назвою «Інтелігенція і влада», хоч кожного разу ми змушені були модифікувати редакцію; та наукові хобі кожного дослідника за його, так би мовити, пошуковими слабкостями.

Слід зазначити, що до виконання робіт за держбюджетною темою залучались (за сумісництвом) результативні дослідники з інших вищих навчальних закладів. Це було впродовж майже дванадцяти років, аж поки у 2012 році Міністерство не перестало фінансувати держбюджетну тему.

Тепер про результати наукової діяльності кафедри. Перед усім слід зазначити, що захистили кандидатські дисертації аспіранти, чий прізвища та теми були названі мною у збірнику «Інтелігенція і влада» серії «Історія» № 10, що побачив світ у 2007 році. Це Олена Мардаренко, Юрій Діденко, Станіслав Овсієнко, Надія Кіндрачук, а також здобувач Олег Мельник [2].

Захистили дисертації на здобуття кандидата історичних наук аспіранти Олексій Присяжнюк [3], Катерина Женгал [4].

Опублікували по декілька монографій та фактично завершили докторські дисертації наші колишні аспіранти Ела Мамонтова та Олена Шановська.

Хоч підготовка та захист дисертацій відбувся традиційно успішно, або, як зараз кажуть, у штатній ситуації, але хочеться поділитись з читачами деякими думками з приводу керівництва аспірантами. Не зроблю відкриття, якщо скажу про

таке явище, що зустрічалось раніше і зустрічається сьогодні на ниві досліджень. Не секрет, що інколи дисертант, який захищається у Спеціалізованій вченій раді не за місцем написання дисертації, змушений приймати пропозиції члена цієї ради щодо зміни прізвища фактичного керівника на прізвище або цього члена ради, або його колеги. Щоб запобігти ускладнення з захистом, дисертант змушений погодитись з такою пропозицією. Часто трапляється: новий керівник порекомендує нову редакцію назви дисертації, або щось змінити у назві розділів чи підрозділів. Про душевний стан справжнього наукового керівника, який визначив і тему дисертації, і фіксував все це у індивідуальних планах, і ректорат регулював, контролював його діяльність наказами, а колектив кафедри неодноразово рецензував, обговорював роботу аспіранта на своїх засіданнях, і всі залишилися «у розбитого корита», нічого й казати.

Як один з виходів у цій ситуації пропоную повернутись до забутої практики, коли писали прізвища двох керівників зі збереженням назви кафедри й вищого навчального закладу, де дисертація була написана.

Хоч втрата все-таки буде, але менш значна. Керівник не буде покараний за свою багаторічну допомогу аспірантам.

Ще одне міркування. Відомо, що керівні документи дозволяють вченим радам вишів надавати право керівництва аспірантами, здобувачами вченого звання кандидата наук викладачам, які мають вчене звання кандидата наук. Це положення спробував втілити в життя автор цієї статті. Не можу забути слова свого старого колеги з Одеського національного університету ім. І. І. Мечникова Дмитра Павловича Урсу, який мені сказав: «Гриша, чому ти засмічуєш процес керівництва дисертантами? Не кожний доктор наук здатний ефективно керувати аспірантами, а ти добиваєшся надавати це право кандидатам наук. За це ти будеш покараний ними самими».

Він неначе у воду глядів. По-перше, вони, ці керівники — кандидати наук, майже перестали працювати над своїми докторськими дисертаціями. Уже досягнутий один з стимулів. По-друге, до них швидко чіпляється мікроб зарозуміння. Вони не тільки перестають по суті поважати докторів наук, а пробують при нагоді насміхатись над ними. Мовляв, я не доктор, а вже визнаний керівником аспірантів. Кажуть, що дехто з них на-

віть ходу змінює. Більше того, намагається збити опозиційну групу з таких самих «рідкісних, талановитих доцентів», як самі. Але головний недолік у іншому: результат їх керівництва якщо не плачевний, то низький. Словом, вважаю, що так званий інститут наукового керівництва доцентів себе не виправдав. Якщо будуть заперечення, то прошу привести не прямі, поодинокі факти, а статистику по Україні.

Хочеться поділитись радістю з того, що процес підготовки дисертаційних робіт не призупиняється, не дивлячись на ліквідацію держбюджетних фінансувань. Коли пишуться ці рядки, Спеціалізована вчена рада при Одеському національному університеті ім. І. І. Мечникова прийняла до захисту кандидатську дисертацію Марини Цинойої про наукову і педагогічну діяльність української діаспори Сполучених Штатів Америки у післявоєнний період. Треба сказати, що це вже друга дисертантка з кафедри іноземних мов, яка, будучи філологом, за час перебування в аспірантурі написала дисертацію.

Прийнята до захисту цією спеціалізованою вченою радою дисертація Марини Кучерук про об'єднавчу діяльність Народного Руху України серед національно-демократичних сил України. Більше того, ми переходимо від дослідження історії та діяльності НРУ взагалі до глибокого вивчення громадсько-політичної роботи Руху в регіонах. Так, фактично завершені кандидатські дисертації Оксани Козаченко про діяльність НРУ на Одещині, а Оленою Шепотіловою — на Миколаївщині.

У напрямку дослідження діяльності НРУ колектив кафедри у травні 2011 року організував VIII Всеукраїнську наукову конференцію «Народний Рух України: місце в історії та політиці», присвячену 20-річчю незалежності України. Як і матеріали попередніх семи конференцій, так і матеріали восьмої конференції знаходяться на електронному збереженні на порталі Національної бібліотеки ім. В. І. Вернадського [2].

Кафедра формує авторський колектив з написання двохтомної історії Народного Руху України до 25-річчя НРУ. До авторського колективу входять переважно колишні аспіранти кафедри, які успішно захистили дисертації і мають значні напрацювання як у формі публікацій, так і джерельні зібрання.

Все-таки у нас є аспіранти, які працюють не за основними напрямками досліджень кафедри, а, скажімо, за покликом

душі. Успішно працює над кандидатською дисертацією Лілія Іваніченко про наукову та освітянську діяльність нині покійного, відомого вченого, друга нашої кафедри Володимира Никифоровича Станко. Хоч уже деякі «неофіційні» радикальні опоненти заявили про себе, але зичливих колег більше, вони охоче діляться своїми документами і спогадами про Володимира Станко.

Другим головним напрямком наукової роботи кафедри є «Інтелігенція і влада». Виходить з друку вже 25-й номер одноіменного наукового громадсько-політичного збірника. Будучи фаховим, він значною мірою допоміг у публікації аспірантів не тільки наших, кафедральних, а із інших одеських вузів та наукових центрів України. Відкриваєш автореферат тієї чи іншої дисертації і з задоволенням помічаєш наш внесок у вивчення теми дисертантом, а деякі дослідження забезпечені виключно публікаціями збірника «Інтелігенція і влада» серії «Історія».

За цим напрямком колективом кафедри організовано п'ять Всеукраїнських конференцій «Інтелігенція і влада». Показово, що у всіх наших конференціях приймають участь разом з вченими державні і політичні діячі.

Ми не залишаємося у своїх дослідженнях в рамках кафедри. Наші пошукові колеги публікуються у наукових збірниках Києва, Івано-Франківська, Миколаєва та в інших містах.

Редколегія з задоволенням розміщує статті у збірниках як відомих вчених, так і молодих, здібних аспірантів та здобувачів. Більше того, ми вдячні нашим талановитим авторам за їх знахідки, а також за пропозиції покращення збірника.

За останні п'ять років членами кафедр написані та опубліковані монографії Г. І. Гончарука «Газетна пам'ять» [4], Г. І. Гончарука та О. Ю. Нагайцева «Неравная борьба продолжалась: этнический потенциал движения за независимую Украину по отечественным документам 1965–1974 годов» та Г. І. Гончарука, О. Ю. Нагайцева, О. А. Шановської: «Украина: предрассветные сражения. Сопротивление власти в советских документах 1975–1991 годов». Останньою монографією завершено публікації, присвячені повстанському руху з 1942 року.

Коли пишеться ця стаття, у видавництві «Астропринт» готується до друку збірка публікацій «Г. І. Гончарук і ті, хто про нього. Газетний розум та емоції», у якій розміщені понад

150 газетних публікацій автора цих рядків та його зичливих колег й українофобів. Ці статті зібрали мої аспіранти, що надібали їх під час пошуків газетного матеріалу щодо своїх головних тем.

Не дивлячись на те, що наші можливості останні роки зменшуються (колектив кафедри скорочується), наукова продукція збільшується. До нас звертаються за допомогою дослідники і з інших колективів, і ми раді їм допомогти. В останні два роки ми організаційно підтримали двох докторантів, допомогли їм з захистом докторських дисертацій, співпрацюємо з вченими з інших внз. Зокрема, з відомим істориком, професором С. А. Цвілюком та доктором історичних наук, професором Д. С. Шелестом та іншими.

Висновки маю зробити такі: колектив кафедри історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету примножує результати своїх наукових пошуків. Запорукою плідної роботи є, передусім, талановита молодь, яка не дивлячись на скрутний матеріальний стан (чомусь в історики йдуть молоді люди переважно з незаможних сімей) непохитно прямують до поставленої наукової мети, чітко виконують свої індивідуальні плани наукової діяльності, дуже часто достроково завершуючи кандидатські дисертації. Бажано, державі надавати, крім жалюгідної стипендії, допомоги в організації і участі у наукових конференціях, публікаціях, відрядженнях до архівних сховищ, бібліотек тощо.

Пошук історичної правди про батьківщину не зупинити, а при бажанні влади можна прискорити.

Джерела та література

1. Гончарук Г. І. Наукові дослідження на кафедрі історії та етнографії України Одеського національного політехнічного університету / Г. І. Гончарук // Інтелігенція і влада : Громадсько-політичний наук. зб. — Серія : Історія. — Одеса : Астропринт, 2007. — Вип. 10. — С. 153–165.
2. Мельник О. В. Становлення та розвиток вищої жіночої освіти в Одесі (1879–1921 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 / Мельник Олег Віталійович ; Одеський національний ун-т ім. І. І. Мечникова. — О., 2009. — 19 с.
3. Присяжнюк О. М. Становлення і розвиток системи охорони культурної спадщини Одеської області (1944–2009 рр.) : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 26.00.05 / Присяжнюк Олексій Микола-

- йович ; НАН України, Укр. т-во охорони пам'яток історії та культури, Центр пам'ятокознавства. — К., 2010. — 20 с.
4. Женгал К. В. Діяльність профспілок Одеської області в умовах незалежності України (1991–2002 рр.) [Текст] : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Женгал Катерина Володимирівна ; Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова. — О., 2012. — 16 с.
 5. Народний Рух України: місце в історії та політиці. Матеріали VIII Всеукраїнської наукової конференції, присвяченої 20-річчю НРУ, 25–26 травня, 2011 р., м. Одеса. — Одеса : Астропринт, 2011. — 456 с.
 6. Гончарук Г. І. Газетна пам'ять: літературні проби, журналістика, історія, публіцистика : [зб. ст.] / Григорій Гончарук. — Одеса : Астропринт, 2007. — 397 с.
 7. Гончарук Г. И., Нагайцев А. Е., Шановская Е. А. Неравная борьба продолжалась : этнический потенциал движения за независимую Украину по отечественным документам 1965–1974 годов: В 3 т. — Одесса : Астропринт, 2009. — 312 с.
 8. Гончарук Г. И. Украина : предрассветные сражения сопротивления власти в советских документах 1975–1991 годов / Г. И. Гончарук, А. Е. Нагайцев, Е. А. Шановская. — Одесса : Астропринт, 2011. — 320 с.

Анотації

Гончарук Г. И. Научные исследования на кафедре истории и этнографии Украины Одесского национального политехнического университета.

В статье Г. И. Гончарука показаны научные исследования на кафедре истории и этнографии Украины Одесского национального политехнического университета. Анализируются результаты научной деятельности названной кафедры.

Goncharuk G. I. Scientific research at the department of History and Ethnography of Ukraine in Odessa National Polytechnic University.

In this paper G. I. Goncharuk shows the scientific research at the department of History and Ethnography of Ukraine in Odessa National Polytechnic University. There are the results of the scientific research of this department.